

УДК : 334.012.63/.64 : 355(477)

GRANT FINANCING OF THE USAID PROGRAM "COMPETITIVE ECONOMY OF UKRAINE" FOR ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT ORGANIZATIONS**IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR****ГРАНТОВЕ ФІНАНСУВАННЯ ПРОГРАМИ USAID «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ» ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЙ ІЗ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ****Mariana Kobelia-Zvir / Кобеля-Звір М. Я.***Кандидат економічних наук Ph.D., доцент /**Candidate of Economic Sciences Ph.D.,**Associate Professor**ORCID ID: 0000-0001-5627-9408**Lviv University of Trade and Economics**Львівський торговельно-економічний університет**вул. Туган-Барановського, 10, м. Львів, 79005***Olha Vovchak / Вовчак О. Д.***доктор економічних наук, професор /**Doctor of Economics, Professor**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8858-5386>**Ivan Franko National University of Lviv**1, Universytetska St., Lviv, 79000**Львівський національний університет імені Івана Франка**вул. Університетська 1, м. Львів, 79000*

Анотація. У статті розглянуто основні гранти Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» для організацій із розвитку підприємництва в Україні в умовах війни. Проаналізовані цілі та специфіка двох грантових конкурсів, які оголошував грантодавець у 2022 та 2023 роках для бізнес-асоціацій, галузевих кластерів, громадських організацій, асоціацій, бізнес-спільнот та інших організацій, які реалізовували заходи задля зміцнення малого та середнього підприємництва. Продемонстровано пріоритетні заходи, ініціативи та проекти, які фінансувала Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» задля розвитку потужної, багатосторонньої та відкритої української економіки шляхом підтримки організацій із розвитку підприємництва. Підсумовано, що аналіз грантів Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» для організацій із розвитку підприємництва під час війни допоміг продемонструвати значні можливості для підтримки та розвитку бізнесу.

Ключові слова: гранти, гранти для бізнесу, підтримка МСП, організації з розвитку підприємництва, гранти USAID.

Abstract. The article examines the main grants of the USAID Program "Competitive Economy of Ukraine" for organizations for the development of entrepreneurship in Ukraine during the war. The goals and specifics of two grant competitions announced by the grantor in 2022 and 2023 for business associations, industry clusters, public organizations, associations, business communities and other organizations that implemented measures to strengthen small and medium entrepreneurship were analyzed. The priority measures, initiatives and projects financed by the USAID Program "Competitive Economy of Ukraine" for the development of a powerful, multilateral and open Ukrainian economy by supporting entrepreneurship development organizations were demonstrated. It is concluded that the analysis of grants of the USAID program "Competitive Economy of Ukraine" for organizations for the development of entrepreneurship during the war demonstrated significant opportunities for business support and development.

Keywords: grants, grants for business, support of SMEs, entrepreneurship development organizations, grants USAID.

Вступ.

Війна Російської Федерації проти України, що триває з 2014 року та набула активної нищівної фази після 24 лютого 2022 року, завдала бізнесу великих руйнувань. З метою утримання економіки України міжнародні партнери спрямовують міжнародну технічну допомогу до країни [1, 2]. Зокрема, інтенсифікувалася підтримка з боку USAID. Програма «Конкурентоспроможна економіка України», яка реалізовується компанією «Кімонікс Інтернешнл», спрямована на розвиток потужної, багатосторонньої та відкритої української економіки шляхом підтримки новостворюваних підприємств (стартапів) та малих і середніх підприємств (МСП) у підвищенні їхньої конкурентоспроможності на внутрішніх і зовнішніх ринках [3, 4, 5, 6]. Така підтримка здебільшого має форму грантів для представників безпосередньо МСП, проте іноді може проявлятися і в грантовому фінансуванні для організацій із розвитку підприємництва (ОРП), які впроваджують заходи, спрямовані на підтримку безперервності та відновлення бізнесу в умовах війни [4, 5, 6]. Тому важливим напрямом сучасних наукових розвідок стає дослідження грантової допомоги як ефективного інструменту розвитку українського бізнесу через діяльність ОРП.

Основний текст.

У 2022 році Програма актуалізувала грантову допомогу для ОРП з метою імплементації заходів, спрямованих на підтримку безперервності та відновлення бізнесу. Гранти надавалися організаціям, які мали намір допомогти українським МСП та стартапам у реалізації ініціатив із відновлення бізнесу, релокації, або підтримки роботи підприємців у тогочасних складних умовах, пов'язаних із війною. Пріоритетними були проекти, які сприяли подальшому розвитку мікро-, малого та середнього бізнесу.

Грантодавець пріоритетно підтримував ті проекти, що створювали сприятливі умови для сталого розвитку ОРП, МСП та стартапів, як-от: покращення операційної трансформації бізнесів, підвищення компетенцій персоналу, розробка стратегій тощо.

Дестинацією цієї грантової програми було також покращення бізнес-клімату на місцевому та національному рівнях, що, на нашу думку, суттєво вплинуло на утримання економіки регіонів загалом та малих громад зокрема.

Основною метою цієї діяльності стала підтримка ОРП у сприянні та забезпеченні відновлення і безперервності бізнесу МСП і стартапів, що належали до сфер обслуговування та виробництва, а також до інших галузей, які охоплювали, серед іншого, ІТ, виготовлення меблів, переробку харчових продуктів, легке машинобудування [4, 6]. Варто зазначити, що Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» у 2022 році надавала пріоритет проектам, у яких заявники планували використання власних ресурсів у розмірі щонайменше 30%. Внеском грантоотримувача вважалися витрати на проектну діяльність, що фінансувалися за рахунок грошових внесків або внесків у натуральній формі окремо від гранту та надавалися або

грантоотримувачем, або іншими донорами, зокрема міжнародними громадськими організаціями, іноземними урядами, місцевими та міжнародними установами, приватними організаціями чи окремими особами.

Гранти надавалися на конкурсній основі. Програмою було обрано 25 аплікаційних пакетів заявників, в яких пропонувалося профінансувати проекти з максимальним соціально-економічним ефектом. Було надано близько 1,000,000 доларів США на реалізацію заходів із розвитку підприємництва, які відповідали програмним пріоритетам. Сума кожного гранту становила від 20,000 доларів США до 75,000 доларів США [3, 4, 6].

У 2023 році Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» актуалізувала грантову підтримку організацій із розвитку підприємництва на імплементацію заходів, спрямованих на збереження та створення робочих місць, зокрема через підвищення кваліфікації, перенавчання та працевлаштування працівників підприємств (включно з внутрішньо переміщеними особами), які втратили роботу внаслідок війни та/чи хотіли б перейти в нову галузь (світчери), реалізацію інкубаційних/акселераційних програм розвитку підприємництва, самозайнятості та експортних спроможностей підприємств [1, 5, 6]. Метою цієї Програми є підтримка ініціатив, спрямованих на збільшення кадрового, інноваційного та експортного потенціалу українського бізнесу, в т.ч. у співпраці з регіональними й національними органами влади та навчальними закладами. Грантоотримувачами можуть бути українські неурядові (громадські) організації, що офіційно засновані та визнаються відповідними державними органами України і мають добру репутацію серед них, а також дотримуються усіх відповідних норм цивільного права та Податкового кодексу [5].

Вважаємо: значними перевагами Програми є те, що грант можуть отримати поряд із іншими ОРП й релігійні організації та громадські групи, а також організації, які ще ніколи не отримували підтримки від USAID.

Програма USAID планує надати орієнтовно 2,000,000 доларів США шляхом присудження орієнтовно 20 грантів, сума яких становитиме орієнтовно від 35,000 доларів США до 150,000 доларів.

Грантодавець надаватиме пріоритет проектам, у яких ресурси USAID поєднуються із внесками грантоотримувачів, де внесок складає щонайменше 25% від загального бюджету [1, 5].

Вважаємо: важливим аспектом Програми є те, що вона спрямована на швидке перенавчання та працевлаштування нових працівників у затребуваних секторах економіки на національному або регіональному рівнях (наприклад, розвиток професійного навчання та підприємництва, пов'язаного з машинобудуванням, електротехнічним виробництвом, логістикою, виробництвом товарів меблевої, текстильної та інших переробних галузей, сфери індустріального дизайну та індустрії моди, розвиток навичок для експорту, міжнародної торгівлі та європейської інтеграції тощо) [5, 6].

На думку експертів, в умовах війни важливим у діяльності організацій із розвитку підприємництва є залучення грантового фінансування для тих своїх ініціатив на підтримку бізнесу, які будуть підсилювати соціально-економічний

ефект проектів збільшенням кількості, зокрема:

- створених та збережених робочих місць, у тому числі для ВПО працівників;
- МСП, які отримали технічну підтримку для експорту та розширили свої ринки;
- підприємств, які покращили свою організаційну й технічну спроможність у результаті грантової підтримки;
- осіб, що пройшли навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації тощо;
- стартапів і бізнесів, які успішно завершили програми інкубації та акселерації за підтримки USAID;
- законів і нормативно-правових актів щодо МСП для покращення бізнес-середовища для працевлаштування, розроблених/внесених на розгляд/прийнятих у результаті надання підтримки USAID [1, 5, 6].

Розробники Програми та експерти вважають: досягненню запланованих результатів можуть посприяти орієнтовні заходи й активності:

1. Допомога в підвищенні кваліфікації, перенавчанні та працевлаштуванні працівників приватного й державного секторів, які втратили роботу внаслідок війни, людей, які хотіли б перейти в нову галузь чи адаптувати свої навички до нових умов ринку, включно з внутрішньо переміщеними особами.

2. Впровадження сертифікованих програм для навчання та перекваліфікації спільно із закладами професійно-технічної освіти та закладами вищої освіти для розвитку кадрового потенціалу виробничих та сервісних галузей економіки.

3. Проведення галузевих заходів (тренінгів, хакатонів, мітапів та буткемпів), спрямованих на створення та збереження робочих місць у МСП.

4. Розробка та реалізація програм навчання, спрямованих на підвищення готовності МСП до експорту, оновлення експортних бізнес-моделей, на які вплинули збої у ланцюгах поставок, забезпечення кваліфікованою робочою силою для розвитку зовнішньої торгівлі тощо.

На нашу думку, такі ініціативи будуть особливо ефективними, якщо реалізовуватимуться в тісній взаємодії з українськими закладами вищої освіти, професійно-технічними училищами та у координації з приватним сектором, органами державної й регіональної влади.

Зважаючи на оцінені наслідки, ефективними для підтримки бізнесу можуть стати проекти ОРП, що пов'язані з організацією для малих і середніх підприємств бізнес-інкубацій, бізнес-акселерацій, перефокусування МСП на експорт тощо.

Перевагою Програми вважаємо також те, що грантами можуть бути підтримані проекти, які спрямовані на впровадження національних програм із працевлаштування, необхідних для відбудови економіки країни та євроінтеграційного процесу.

Одним із обмежувальних чинників залучення грантового фінансування за даною Програмою є вимога до грантоодержувачів про те, що їх проекти мають відповідати стратегіям розвитку організацій-заявників та їхнім організаційним

цілям і завданням. Вважаємо, що ця умова значно обмежує коло потенційних грантоотримувачів, оскільки заплановані заходи ОРП можуть бути нагальними й цілком виправданими з точки зору ефективності для подолання нагальних проблем бізнесу в умовах війни, проте не відповідати стратегії розвитку організації-заявника.

На нашу думку, Програма «Конкурентоспроможна економіка України» в межах підтримки ОРП корелюється з положеннями стратегічних документів України, прийнятих урядом, до прикладу таких як: План відновлення України, Національна економічна стратегія, Стратегія сталого розвитку України, План розвитку переробної галузі України та ін. У цих документах містяться основоположні засади розвитку економіки України в умовах війни. Також варто зазначити, що в дестинаціях USAID враховані Цілі сталого розвитку ООН, як-от: цілі №1, №2, №8, №9 (подолання бідності, голоду, розвиток сільського господарства, гідна праця та економічне зростання, промисловість, інновації та інфраструктура).

Висновки.

Отже, аналіз грантів Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» для організацій із розвитку підприємництва під час війни засвідчив значні можливості для підтримки та розвитку бізнесу. Специфіка та пріоритети Програми в процесах грантового фінансування організацій розвитку підприємництва значно обмежують коло потенційних грантоотримувачів у межах Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» для ОРП. Основними причинами цього є: вимога щодо обов'язковості власного внеску та отримання Унікального ідентифікатора суб'єкта на момент присудження гранту. Механізми подолання таких перепон та бар'єрів будуть предметом наших наступних досліджень.

Література:

1. Центр розвитку «ЧАС ЗМІН». URL: <http://www.chaszmin.com.ua/granty-2023/> (дата звернення 9.09.2023).
2. Постанова Кабінету Міністрів України Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги від 15.02.2002 № 153. URL: <http://surl.li/jgmob> (дата звернення 29.09.2023).
3. Стратегія співпраці між Україною та USAID з питань розвитку у 2019-2024 рр. URL: https://www.usaid.gov/sites/default/files/2023-01/Ukraine_USAID_CDSCS_2019-2024_Public_Ukr.pdf (дата звернення 17.09.2023).
4. Кімнікс Інтернешнл. URL: <https://chamber.ua/ua/companies/chemonics-international-inc-2/> (дата звернення 1.09.2023).
5. Конкурсна документація Програми USAID «KEY». URL: https://drive.google.com/drive/folders/1SpsYbj9l_mV2tgx9Osf6zEWjfZCJ6BpH (дата звернення 22.09.2023).
6. Фейсбук сторінка Програми «Конкурентоспроможна економіка України». URL: <https://www.facebook.com/usaidcer.ua> (дата звернення 3.09.2023).

References:

1. Tsentr rozvytku «ChAS ZMIN». Available at: <http://www.chaszmin.com.ua/granty-2023/> (accessed September 9, 2023).
2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro stvorennia iedynoi systemy zaluchennia, vykorystannia ta monitorynhu mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy vid 15.02.2002 № 153. Available at: <http://surl.li/jgmob> (accessed September 29, 2023).
3. Stratehiiia spivpratsi mizh Ukrainoiu ta USAID z pytan' rozvytku u 2019-2024 rr. Available at: https://www.usaid.gov/sites/default/files/2023-01/Ukraine_USAID_CDSCS_2019-2024_Public_Ukr.pdf (accessed September 17, 2023).
4. Kimoniks Interneshnl. Available at: <https://chamber.ua/ua/companies/chemonics-international-inc-2/> (accessed September 1, 2023).
5. Konkursna dokumentatsiia Prohramy USAID «KEU». Available at: https://drive.google.com/drive/folders/1SpsYbj9l_mV2tgx9Osf6zEWjfZCJ6BpH (accessed September 22, 2023).
6. Fejsbuk storinka Prohramy «Konkurentospromozhna ekonomika Ukrainy». Available at: <https://www.facebook.com/usaidcep.ua> (accessed September 3, 2023).